

OSZCZĘDNOŚĆ

Organ „Związku Galicyjskich Kas Oszczędności”

Wychodzi w połowie każdego miesiąca.

Redaktor

Dr. Zygmunt Gargas.

Redakcyja i Administracyja

Lwów, ulica Lelewela 1. 5.

Prenumerata

roczna z przesyłką pocztową 5 kor.

Ogłoszenia

70 kor. za stronę, przy powtarzaniu odpowiedni opust.

Kredyty w Kasach Oszczędności dozwolone.

Trzecim rodzajem kredytu trudniejszego do uruchomienia u Kas Oszczędności jest kupno nieruchomości.

Norma z r. 1844. o takiej lokacji nie mówi wcale. Norma z r. 1872. zezwala już na kupno realności, jeżeli dla zabezpieczenia zakładu, okaże się ku temu potrzeba. Potrzeba ta zachodzi, jeżeli w drodze egzekucyi sprzedaje sąd realność obciążoną pożyczką kasy a równocześnie zachodzi obawa, że może ona być sprzedana na (trzecim terminie) licytacji poniżej ceny szacunkowej, aż kasa ze swoją pretensją nie byłaby w zupełności pokryta.

Do kupna takiej realności potrzebne jest uprzednie zezwolenie władzy, a jeżeli to zrobić by się nie dało dla nagłości sprawy, należy po kupnie dodatkowo postarać się o takie zezwolenie. Realność kupioną należy corychlej sprzedać skoro się da to zrobić bez straty dla instytucyi. Prócz tego rodzaju kupna wolno kasom nabywać za otrzymaniem przez władzę zezwoleniem realności, dla własnego użytku zakładu. Ostatnie kupno może nastąpić z pieniędzy rezerwowych kasy.

Wreszcie norma z r. 1892. postanawia w tej kwestyi to samo. Mała różnica zachodzi w oznaczeniu terminu licytacyjnego, przy kupnie realności w drodze egzekucyi sprzedawanych. Norma wymienia „drugi” termin, wiadomo zaś, że i ten punkt namy po za sobą i że norma ta już zmianie uległa ze zmianą ordynacyi egzekucyjnej ostatnią.

Żywej potrzeby do rozszerzenia norm podanych, Kasy Oszczędności nie odczuwają. Dla kapitałów pochodzących z wkładek oszczędności, kto wie, czy na zawsze, ten rodzaj kredytu nie winien pozostać zamknięty prócz wypadków już dozwolonych. Z rozrostem zaś rezerw, akcyja Kas Oszczędności w granicach tego kredytu sporadycznie zaczyna się zwracać w kierunku budowy o wybitnie powszechnie pożytecznym lub humanitarnym charakterze i to w zakresie budowy zakładów naukowych, szpitalnych, higieny publicznej jak łaźnie ludowe, domy robotnicze i t. p. We wszystkim przywiedzionem atoli, norma wystarcza, zdaje się nie i zadawalnia instytucye.

Tymi trzema rodzajami kredytu, wyczerpany jest praktyczny zakres kredytów trudniejszych do uruchomienia w Kasach Oszczędności.

Uruchomieniu funduszków inwestowanych w pożyczkach hipotecznych, oraz komunalnych pomogłaby wiele wypłata tych pożyczek w listach zastawnych. Lubo są instytucye używające tej formy wypłaty i między Kasami Oszczędności, przecież normy dla Kas Oszczędności wydane, nie podają żadnych zasad, na podstawie których, czynić to można. Czy przeto nie byłoby w przyszłości wskazaniem w normę wstawić właśnie co dopiero poruszoną kwestyę, jeżeli praktykuje się ją tu i ówdzie, zdaje się nie będzie dwóch zdań.

Przechodzimy do kredytów łatwych w uruchomieniu, dozwolonych normami Kasom Oszczędności.

Naczelne miejsce zajmie tu eskont.

Rok 1844. zezwala na eskont asygnat państwowej kasy państwowej, i innych austriackich państwowych walorów zdolnych do nabycia eskont, potem takich weksli, które w mieście i które są zaopatrzone w podpisy co trzech zupełnie pewnych firm.

Z tych w każdym razie jedna ma być wnie protokołowaną.

Eskont weksli jest dopuszczalny, tylko w większych placach handlowych i o tyle, w statutach Kasy Oszczędności w szczególności postanowiono. Mocno różni się od eskontu z r. 1872.

Opuszcza ona eskont asygnat państwowej, zezwala natomiast na eskont w książeczek wkładkowych, kuponów procentowych i losowanych walorów państwowych, oraz w tych austriackich przedsiębiorstwach, których dowanie kasom jest dozwolone. Eskont w tych kasach jest dozwolony również, lecz inaczej jak poprzednio, takich, które nie dalej, jak w miastach się zapadają i są zaopatrzone w trzy uznane podpisy.

Jestto bardzo znaczny postęp, tożsamy z eskontem walorów, jak i książeczek wkładkowych, wreszcie weksli. Pozostawiamy do życzenia dopuszczenie do eskontu w rodzaju książeczek wkładkowych.

za wprowadzeniem pewnych ostrożności w tej sprawie potrzebnych.

Norma z roku 1892. zasadniczo pozostaje przy normie r. 1872. Rozszerza ona jeszcze cokolwiek, — taka przynajmniej widocznie była intencja i tendencja, eskont weksli przez dodanie do niego w razę eskont i „reeskont“ weksli.

Norma chciała widocznie pouczyć, że weksel przez kogo innego już zeskontowany, wolno Kasom Oszczędności przyjąć do eskontu u siebie. Zdaje się atoli, że było to zupełnie niepotrzebne, gdyż kasy nie badają, a przynajmniej nie są obowiązane badać, czy weksel jej do eskontu przez kogokolwiek przedłożony, już był czy jeszcze nie był eskontowany. Ważniejszym było twierdzenie w rozszerzeniu normy z r. 1872, że termin, w ciągu którego muszą być płatne wszelkie eskonty, nie może przekraczać sześciu miesięcy.

Tak się przedstawia w normie sprawa eskontu, Zdaje się, że wszystko, co jako eskont pojmować trzeba, normy w swych przepisach pozwalają, bez szczególnych jakichś trudności. Czy nie dałoby się rozszerzyć zakresu na książeczki wkładkowe wogóle, jak to wyżej podniesiono, wreszcie może jeszcze na waranty przy rozwoju odpowiednim handlowych stosunków, należałoby się spodziewać. Stwierdzić atoli wypada, że to, co normy obecnie stanowią, nie robi trudności ani instytucjom ani osobom szukającym takiego kredytu.

A jednak na ten eskont weksli słyży się wiele utyskiwać. Jest tu pewne nieporozumienie zdaje się w grze. Mianowicie chcieliby, aby we formie już nie eskontu weksli, chociaż dziś i w tej formie wiele się kredytuje, co ściśle eskontem weksła nie jest, ale we formie prawem wekslowem podyktowanej, i na zasadzie weksła dozwolono u kas kredytu, który stałby się w ten sposób nie „eskontem weksła“, ale pożyczką osobistą na zasadzie weksła o jednej z form prawem wekslowem dozwolonych. Wychodzi się tutaj z zapatrywania, że decydującą jest kwestya pewności podpisów trzech a nie forma, forma im wygodniejsza dla klienteli tem lepsza. Wobec więc najlepsza forma dopuszczalna najdłuższa trzyletnia, bez protestów, awizacji, nakazów i niczych rat.

Na to zgodzić się można, ale jako na nową kredytu, dotąd atoli niedozwoloną, tak samo korzystanie z kredytu osobistego na zasadzie dłużnego z poręką dwóch ręczycieli. Nowa forma kredytu atoli musiałaby być otoczona co do formy i cenzury wśród odpłaty, pewnymi ostrożnościami. Dla zapewnienia płynności i płatności. Pewność stosunków majątkowych jest znana, dla pewności przy kredycie li osobistym, a więc i bezpieczeństwo wkładek, musi być gwarantowane. Wobec więc przy tak długim terminie odpłaty choćby ratulnej żądanym w tym rodzaju kredytowym

Wobec więc kwestya normy co do podpisów bywa trudną. Wydaje się za wiele trzy podpisy. Otóż w takich podpisach bywa bardzo często wielki błąd, bo prawdą jest, że czasem jeden lepszy podpis, nawet, za pewne uznane podpisy. Jednak przy twierdzeniu uczy, twierdzić trzeba, że w naj- wazniejszych wypadków nie jest za wiele trzy podpisy, a stanowczo nie byłoby ich za wiele przy pożyczkach na weksle lub skrypta, a więc i przy odpłacie. Czy z kombinacji asse- suracji weksła, kondyktu dobrowolnego przy pożyczkach na weksle, nie można by kredytowe wytworzyć dla

Kas Oszczędności, jest również kwestyą otwartą jak wreszcie zezwolenie na kredyt otwarty, w formie rachunku bieżącego, za podkładem wekslowo zobowiązanych podpisów.

Gdzie nie chodzi tak bardzo o bezpieczeństwo wkładek, ale dajmy na to o bezpieczeństwo własnego majątku kasy, tam norma przy tego rodzaju pożyczkach na weksle, względnie na skrypta dłużne, proste i w obec świadków tylko zeznawane — a więc we formie najłatwiejszej i najtańszej — jest wiele łagodniejszą.

Mamy tego doskonały przykład w przepisach zezwalających na aktywowanie u kas, osobnych instytucji kredytowi osobistemu wyłącznie służyć mających. — O takich instytucjach normy z r. 1844 i z r. 1872 jeszcze nie wiedzą nawet Norma z r. 1892 natomiast zezwala wyraźnie na uposażenie funduszu pewnego jako kasy zaliczkowej z pieniędzy funduszu rezerwowego przewyższających 5 procent stanu wkładek, celowi udzielenia kredytu osobistego właścicielom mniejszej własności i małym przemysłowcom uznanym za zdolnych i godnych do przyznania im kredytu. Urządzenie takiej kasy i warunki przyznawania z niej pożyczek, podlegają zatwierdzeniu przez państwo. Nie jedna podobna kasa Zaliczkowa już powstała u nas daleko mniej, jak gdzieindziej z wyjątkiem tylko w Niemczech, ale i tam nie jest to tylko instytucją socyjalnym nawet — a przepisy w tym zakresie obowiązujące są dużo łagodniejsze, jak normy w swych przepisach. Jednak tu nie chodzi o wkładki, ale o fundusz rezerwowy, t. j. o własny majątek kasy, który jako rezerwa stoi zawsze w linii drugiej.

Do pewnego stopnia stoi w związku z omawianą kwestyą kredytu osobistego — sprawa pożyczek dla towarzystw zaliczkowych, kredytowych — gospodarczych i t. p.

Przy normach obowiązujących w tego rodzaju kredycie, abstrahując ma się rozumieć od „eskontu wekslowego“, i o ile z niego zamierzają we własnej formie korzystać towarzystwa — a co oceniamy, należy wedle normy przy eskontie weksli obowiązującej — zaznaczyć należy z góry że norma zasadniczo rozdziela te towarzystwa na towarzystwa kreowane i utrzymywane wyłącznie przez kasy oszczędności i towarzystwa obce.

Co do pierwszych w przepisach z r. 1844 i r. 1872 nie znajdujemy nic — natomiast r. 1892 zezwala udzielać oprocentowanych pożyczek dla ewentualnie założonego przez kasę oszczędności towarzystwa kredytowego w miarę odnośnych statutów — które podlegają zatwierdzeniu przez państwo.

Otuż u nas w kraju o ile się nie mylę — nie założono ani jednego takiego towarzystwa przy żadnej kasie oszczędności, chociaż dozwolone to jest normą.

I tu obowiązują łagodniejsze formy kredytu, jak w samej kasie, a znowu zdaje się dlatego, że norma, kredyt ten, a względnie pożyczki dla tego rodzaju towarzystwa — pospół z kilkoma innymi jeszcze lokacyami ograniczyła w sposób, że kwoty wzięte na lokacje, podobnie ograniczone nie mogą być przekraczać każdorazowej wysokości funduszu rezerwowego przy ostatniem ograniczeniu zarzucić by wypadło normie brak ścisłości, gdyż tu wyraźnie ma się dać tę granicę, dokąd kasa iść może, a określenie przez fundusz rezerwowy przy dzisiejszym rozwoju pojęć nie mówi dokładnie, dokąd iść można, bo dziś i fundusz emerytalny i fundusze specjalne nie mogą być inaczej rozumiane, tak jako nagrodzone rezerwy kasy. Co z nich prze- wimno być brane jako podstawa obliczenia —

a co nie — winna dać norma wyraźnie. Do lokacyi zaś podobnem zastrzeżeniem jak u towarzystw w mowie będących ograniczonych, zalicza norma z r. 1892 jeszcze — pożyczki dla towarzystw kredytowych, zaliczkowych, gospodarczych i t. d. obcych zakupno realności w drodze egzekucyi, uposażenie kasy zaliczkowej, jak to wyżej wspomnieliśmy, obrót przekazowy u c. k. poczty i lokacje na rachunek bieżący, lub asygnaty kasowe w bankach. Co do towarzystw zaliczkowych, kredytowych etc. obcych postanawia norma jak następuje:

Rok 1844 nie zawiera w tym kierunku żadnego przepisu.

Rok 1872 zezwala udzielać oprocentowanych pożyczek i zaliczek dla takich towarzystw zaliczkowych albo kredytowych, które oparte są na zasadzie wzajemności oraz solidarnej odpowiedzialności wszystkich członków i u których solidarna odpowiedzialność ma skutek prawny w obec osób trzecich stojących poza towarzystwem.

Rok 1892 zmienia pod pewnymi względami sytuację tu określoną bardzo.

O zastrzeżeniu jednym co do tych towarzystw a względnie pożyczek dla nich mówiliśmy dopiero co wyżej — tu przychodzi drugie.

Wolno tych pożyczek udzielać za uzyskaniem od wypadku do wypadku, to znaczy w każdym wypadku zezwoleniem politycznej władzy krajowej. R. 72 niczem podobnem kas nie krępował zupełnie. Za to widocznie poręka członków może już być ograniczona lub nieograniczona. Towarzystwa mają się konstituować na podstawie ustawy z 9 kwietnia 1873. Dz. pp. Nr. 70.

Mają być towarzystwa tylko zarobkowe i gospodarcze, a w szczególności towarzystwa — do których ma zastosowanie ustawa z 1 czerwca 1889. Dz. pp. Nr. 91 o ulgach należytościowych dla podobnych towarzystw. Pożyczka może sięgać a do wysokości ogólnej kwoty wpłaconych przez członków stowarzyszenia udziałów.

Tyle kantel dla towarzystw stworzyła norma. W praktyce wyszło to na jedno prawie z niedozwoleniem pożyczek podobnych. Eskontu bowiem wekslowego t. j. weksli zaopatrzonych w trzy za pewne uznane podpisy i w czwarty podpis towarzystwa, żadną miarą nie można uważać, za pożyczki dla towarzystw omawianych.

Nadto potrzeby społeczne rozwinęły nowy typ towarzystw t. z. kas Reiffeisenowskich, w obec których norma zająć stanowiska żadnego jeszcze nie mogła, tak samo, jak przy kredycie realnym w obec proponowanych włości rentowych i pożyczek melioracyjnych.

Odmiernym typem kredytu jest kredyt nazwałbym go bankierski, handlowy, dozwolony jednak u kas ze względu na jego wielkie bezpieczeństwo oraz z powodów innych emisyjnych, giełdowych może, które tu wpływały. — Jest to kredyt na zastaw papierów wartościowych. Ten rodzaj kredytu rozwinął się silniej we większych centrach i u tych kas, które niskością stopy — mogą współzawodniczyć z lepiej pod tym względem sytuowanymi bankami.

Rok 1844 dozwala tego kredytu na zastaw rządowych austriackich papierów i akcji c. k. uprzyw. austr. Banku narodowego, najwyżej na czas pół roku — i do wysokości trzech czwartych giełdowej wartości w dniu złożenia. Ołów. Tyle mamy w tej normie.

Rok 1872 powiada: na zastaw austriackiego długu państwa i... innych z nim... i ni położonych papierów kredytowych — z... obligac...

cyi gruntowych indemnizacyjnych, akcji c. k. uprzyw. banku narodowego, krajowych, powiatowych i komunalnych pożyczek, które wydano w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa z zezwoleniem ustawowem, austriackich listów zastawnych notowanych na giełdzie wiedeńskiej, praskiej lub tryesteńskiej — zupełnie wpłaconych akcji i efektów podobnych oraz priorytetów austriackich przedsiębiorstw przemysłowych, których dochód zagwarantowany jest przez państwo. Tyle co do rozszerzenia zakresu — czas i wysokości pożyczki zostały niezmienione.

Nadto zezwolono jeszcze pożyczek na zastaw będących w kursie złotych i srebrnych monet (odtąd srebro przeszło bardzo wielkie ewolucje) na czas ten sam — wysokość pożyczki: cztery piąte nominalnej wartości.

Wreszcie r. 1892 dopuszcza do zastawu:

- a) jak poprzednia norma, zapisy austriackiego długu państwowego i inne papiery kredytowe postawione z nimi na równi. W szczególności za nawrotem aż do normy z r. 1844 lub co nieco odmiennie: Obligacje indemnizacyjne, udziałowe asygnaty hipoteczne salinarne i asygnaty restytucyjne podatkowe;
- b) częściowe zapisy dłużne wydane na mocy ustawowego przyzwolenia przez kraj powiat albo gminę w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa. A więc w tej formie sprzecznie i odmiennie od przepisu o komunalnych pożyczkach, ta sama norma nie wymaga tych ostrożności, jakich się domaga w tym samym przedmiocie jeżeli chodzi o kredyt komunalny na zasadzie skryptu dłużnego.

Ważne rozszerzenie zawiera w porównaniu do normy z r. 72 litera c. t. j. inne papiery wartościowe, których umorzenie i oprocentowanie jest zagwarantowane poręką jednego z królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa; dalej znowu rozszerzenie, litera d: częściowe zapisy dłużne wydane przez spółki wodne na mocy ustawy z dnia 30 czerwca 1884 r. Dzpp. Nr. 116 tyczącej się poparcia kultury krajowej w zakresie budowli wodnych:

- c) zgodnie z normą z r. 72 austriackie listy zastawne notowane na giełdzie wiedeńskiej, praskiej lub tryesteńskiej, z dodatkiem poza normę z r. 72: i losy prywatne, które za hipotecznym zabezpieczeniem i przyzwoleniem władzy wydane zostały;
- f) akcje banku austro-węg. dalej pełno wpłacone akcje i obligacje pierwszeństwa przedsiębiorstw — jeżeli (nowe) zopewnione będą przez porękę austriackiego państwa albo jednego z królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, 1. najmniej czteroprocentowa dywidenda od akcji 2. umówione oprocentowanie obligacji pierwszeństwa 3. zgodne z planem umorzenie efektów: (w wypadkach stypulowania wyraźnej stopy procentowej, przydałoby się, gdyby norma przewidzieć chciała ewentualnie możliwe przyszłe obniżenie stopy lub podniesienie stopy i dała na taki wypadek ewentualną dyrektywę; w ten sposób uniknęło by się możliwego skrupowania ruchu martwą literą ustawy);
- g) nowe obligacje pierwszeństwa i pełno wpłacone akcje pierwszeństwa takich austriackich przedsiębiorstw kolejowych, które będą corocznie (?) podawane do wiadomości przez ek. Zarząd państwa. Te przedsiębiorstwa mają w ostatnich pięciu latach wykazać zysk taki,

któryby wystarczył: 1. na wypłacenie najmniej czteroprocentowej dywidendy od całego akcyjnego kapitału, 2. na zgodne z planem umorzenie kapitału tego, po poprzednim zupełnym pokryciu corocznych ciężarów — a w szczególności ciężarów za długi pierwszeństwa i inne długi po myśli przepisów statutu.

(C. d. n.)

List ze Szwajcaryi.

Zurich, w sierpniu 1904.

Gdy w czasie tegorocznej wędrowki wakacyjnej, znalazłem się po przebyciu kwarantanny wiedeńskiej i monachijskiej w Szwajcaryi, postanowiłem choć z grubsza przypatrzeć się urządzeniom kas oszczędności. Wielka i starodawna tego kraju kultura, powszechne urządzenia demokratyczne w głębokiem tego słowa znaczeniu, znaczna stosunkowo zamożność, wreszcie swobodne urządzenia publiczno prawne to wszystko słusznie mogło wytworzyć przekonanie, że urządzenie kas oszczędności w Szwajcaryi będzie nader ciekawym i pouczającym przedmiotem badań.

Krótkość czasu i charakter podróży, która by najmniej naukowego piętna przyswoić sobie nie zamierzała, było niewątpliwie w znacznej części powodem, że obszerniejszych a tem samem i gruntowniejszych studyów nie mogłem przeprowadzić. Ale to co widziałem i słyszałem, jakkolwiek nie jest niczem fenomenalnym, ciekawość poznania tych urządzeń tylko zwiększyć może.

Przedewszystkiem wielka różnorodność stosunków i form prawnych, różnych prawie w każdym kantonie. Wszak dotychczas jeszcze prawo cywilne (z wyjątkiem obligacyjnego) ba nawet prawo hipoteczne nie jest jeszcze ujednostajnione.

W ściśle organizacyjnych urządzeniach szwajcarskich kas oszczędności, co prawda tak barwnej różnorodności niema. Ale powyżej zaznaczona różnorodność norm prywatno-prawnych swój skutek praktyczny wywiera choćby w różnych formach kredytu, w formach poręki itp.

Co się tyczy samejże organizacyi, to zauważyć mi wypada, że z wyjątkiem dwóch kantonów, które istotnie zupełnie wyodrębnione, osobne kasy oszczędności posiadają, w olbrzymiej reszcie Szwajcaryi przeważa typ „banków kantonalnych“ obejmujących również jako jedną ze swych licznych czynności bankowych również i kasy oszczędności. Kasy oszczędności są tu więc tylko osobnymi oddziałami banków kantonalnych.

Dwom takim bankom kantonalnym miałem sposobność bliżej się przypatrzeć i wejść w bezpośredni kontakt z ich kierownikami. Mówię o bankach kantonalnych w Zurychu i Lucernie. Są to banki państwowe tj. założone funduszami państwa (kantonu) i opierające się o gwarancję państwa (kantonu). Mają one bardzo szeroki zakres działania, obejmują rozliczne czynności bankowe.

Atoli §. 15. ustawy zurychskiej (16. marca 1902) wyraźnie stanowi, że wszelki współdziałal w przedsiębiorstwach przemysłowych jest wzbroniony.

Nie tak w Lucernie gdzie wyraźnie w §. 16. ust. z 30. maja 1900 współdziałal banku kantonalnego w przedsiębiorstwach przemysłowych, kolejowych i bankowych jest przewidziany. W obu bankach jest postawiony ogólny wymóg należytego bezpieczeństwa albo pożyczek. Wyjątek przewidziany jest w ustawie zurychskiej dla instytutów bankowych, które, o ile są notorycznie solidne,

mogą korzystać z kredytu bez pokrycia. Moment publiczny przejawia się znów w przepisie zniżającym stopę procentową dla spółek, mających na celu podniesienie rolnictwa. (§ 17. ust. zur.) Względy socjalno-polityczne jak i względy bezpieczeństwa zresztą znów, były zdaje się decydujące w przepisie §. 27. u. 4. ust. lucerneńskiej, wedle którego, ta sama osoba nie może za porękę wypożyczyć więcej jak 1000 fr.

Granicę obdłużenia hipotecznego, podaje ust. zurychska przy gruntach rolnych na $\frac{3}{4}$, przy domach i budynkach gospodarskich na $\frac{2}{3}$, przy młynach, fabrykach i tym podobnych zakładach na $\frac{1}{3}$ ich realnej wartości.

Osobne przepisy, zamieszczone bądźto, we właściwych ustawach, bądź też w regulaminach wykonawczych dotyczą kas oszczędności.

Minimum wkładki oszczędnościowej wynosi w obu wypadkach 1 fr.

Jako maximum oznacza regulamin zurychski kwotę 2.000 fr. ustawa lucerneńska pozostawia oznaczenie tej kwoty komisji bankowej.

Interesującym jest również w tym względzie przepis §. 10. ustawy lucerneńskiej. że w tej samej książeczce wkładkowej wpisuje się każdą dokładkę bądź to tej samej osoby, bądź też jej następcy prawnego. Z regulaminu zurychskiego warto podnieść, że bank kantonalny jest uprawniony ale nie zobowiązany do badania, czy okaziciel znajduje się w prawnem posiadaniu zeszytu oszczędnościowego (Sparheft) i czy do podjęcia wyplaty jest uprawniony.

Najbardziej może uwagi godną jest sama organizacya kas oszczędności. Obok zakładu głównego istnieje cały szereg filji, a zarówno zakładowi głównemu jak i poszczególnym filjom podlega znów cały szereg miejsc wkładkowych czy jak to chce wkładnic (Einnehme reien). Kierownik każdej wkładnicy otrzymuje pewną liczbę numerowanych i stemplowanych zeszytów oszczędnościowych, księgę kasową, księgę kontrolną dla wkładek. pewną liczbę wykazów dla wpisywania wkładek pewną liczbę potwierdzeń na zeszyty oszczędnościowe. Kierownik wkładnicy (Einnehmer) potwierdza każdą wkładkę w zeszycie oszczędnościowym. Winien on również natychmiast wpisać wkładki do księgi kasowej. Skoro one osiągnęły kwotę 500 fr., w każdym razie jednak z końcem każdego miesiąca należy przesłać wraz ze szczegółowym wykazem bankowi głównemu, względnie filji, której wkładnica podlega. W zupełności wypełnione księgi kontrolne i księgi kasowe należy przesłać do depozytu do banku głównego względnie filji, kierownicy wkładnic winni zważać na to, by w zeszytach oszczędnościowych, im okazywanych, były corocznie dopisywane skapitalizowane odsetki, ewentualnie również odnowić przyjęcia nowych odsetek. Zwroty wkładek mogą skuteczniać tylko te składnice, które rada bankowa, wyraźnie do tego upoważni.

Oto główne zarysy organizacyi wkładnic. Ich kierownikami są osoby, należące do warstw najrozmaitszych, wybitne stanowisko zajmują tu zwłaszcza duchowni, nietylko ze względu na swą liczbę, jak z uwagi na sumę wkładek, im powierzona. Podobnie zorganizowane są wkładnice w Lucernie (§. 51 ust. lucerneńskiej).

Instytut wkładnic spełnia niewątpliwie bardzo doniosłą funkcję ekonomiczną. Ona kasę oszczędnościową, prawdziwem tego słowa znaczeniu demokratyzującą, doprowadza ją do szerokich mas ludowych, lub przynajmniej ją uprzystępnia. W wkładnicach

banku lucerneńskiego włożono w r. 1903 ogółem poważną kwotę 1.223.129 fr. 65 c. w 6776 pożyczkach. Kierownicy poszczególnych wkładnic, wykazują takie kwoty, jak: 53.891 (nauczyciel), 31.766 (pisarz gminny), 28.525 (proboszcz), 36.519 (sędzia pokoju), 65.859 (kapłan), 40.190 (radca kościelny) 34.524 (proboszcz) itp. itp. To są górne piątra obok niektórych najniższych (30 fr., 501 fr., 665 fr., 897 fr., i t. p.).

Instytucja wkładnic istnieje od szeregu lat, mimo to jednak jak dotychczas nic na szczęście nie słychać o jakichś nadużyciach, przez kierowników wkładnic popełnianych.

Oczywiście, że wchodzi tu poważnie w grę i bardzo poważnie tu decyduje od wieków w pracy publicznej, wyszkolony materiał w ludziach, przyzwyczajony przytem do poszanowania cudzej własności, obeznany ogólnie, przynajmniej z grubsza, z książkowością. W pewnych ograniczonych rozmiarach materiał taki znalazłby się obecnie i u nas, ale z jego doбором trzeba byłoby być w każdym razie bardzo ostrożnym.

O ile wkładnicę tworzą istotnie instytucję niezmiernie ciekawą i do pewnego stopnia naśladowania godną, o tyle znów ogólne ramy organizacyjne kas oszczędności w Szwajcaryi, nawet samych Szwajcarów nie zadowalniają. Tak daje się tu przedewszystkiem nader ujemnie odczuwać brak ustawy o kasach oszczędności na kształt austriackiego regulatywu z r. 1844. Kasy oszczędności nie są ogólną jakąś ustawą (pomijając ustawy o bankach kantonalnych, dotyczące tylko kas oszczędności przy tych bankach istniejących) ograniczone w sposobie udzielania pożyczek i lokacji kapitałów wogóle, nie ma też żadnych ograniczeń, w kwestyi używania nazwy kasy oszczędności. Stąd częste nadużycie tej nazwy, stąd częste jej używanie przez Towarzystwa akcyjne, stąd wreszcie poważne nadużycie w kierunku nieodpowiedniej lub zgoła lekkomyślnej lokacji kapitałów. Są nawet kasy oszczędności, pozornie charakter publiczno-prawny posiadające, mimo to jednak z jakąś organizacją publiczno-prawną, faktycznie nic nie mające wspólnego.

Tak istnieje kasa oszczędności miasta Zurychu, z miastem Zurychem nic nie mająca wspólnego, lecz powstała wskutek prywatnej fundacji dobroczynnej, tak istnieje kasa oszczędności miasta Lucerny, stanowiąca nawet przedmiot prawa własności Towarzystwa akcyjnego. Ani w jednym, ani w drugim wypadku miasto nie ma nic z temi kasami wspólnego, bo ani w tych kasach, nie zaangażowało swych kapitałów, ani też objęło za te instytucje jakiegokolwiek gwarancyi.

To też jest teraz powszechne w Szwajcaryi dążenie, by te nadużycia, powyżej naszkicowane, w drodze ustawodawczej ukrocić.

W Kantonie zurychskim, był już nawet specjalny projekt ustawodawczy szczegółowo opracowany i poddany głosowaniu ludowemu ale przeszedłszy wszystkie poprzednie instancje w głosowaniu ludowem upadł.

Przyrodzony konserwatyzm ludności szwajcarskiej, w niemałej części wiejskiej, zdziałał tu swoje, choć zresztą i wogóle tendencja do interwencji państwowej, w Szwajcaryi znajduje bardzo licznych i stanowczych przeciwników i to w tych nawet kierunkach, w których zagraniczne ustawodawstwo oddawna za koniecznością interwencji się oświadczyło. Niedawno temu odbywał się w Chaux de Fonds kongres prawników szwajcarskich. Na pierwszy punkt porządku dziennego postawiono

kwestję rewizyi prawa akcyjnego. I mimo, że bardzo wiele przytoczono argumentów, za koniecznością użycia pewnych środków kontroli, celem zapobieżenia nadużyciom popełnianym przez spółki akcyjne, zwyciężyły jednak mimo to zasady ultra-liberalne, bo, jak zauważono, jeśli państwo będzie swą interwencją miało zastąpić przezorność jednostki, to ta przezorność jednostki z natury rzeczy musi się zmniejszyć, a wówczas i przezorność państwa nie na wiele się przyda. Podobne rozumowanie zdaje się zadecydowało również o losie zurychskiego projektu o kasach oszczędności. I tu przezorność i energia jednostek mogłaby osłabnąć wskutek interwencji państwowej. Tylko jak żądać tej energii i tej przezorności jeśli wogóle poziom kultury jednostki a bodaj czy nie największej liczby jednostek jest istotnie niezmiernie niski, tak że tej „odpowiedniej“ przezorności, żadną miarą chyba spodziewać się nie można?

Swoją drogą, dążenie do idealnej sprawiedliwości ma nieraz bardzo ostre swe kolce. Doświadczyła tego nieraz kasa oszczędności względnie Bank kantonalny w Lucernie. Lucerneńskie ustawodawstwo w swem dążeniu do idealnej sprawiedliwości postanowiło, że szacowanie nieruchomości ma się odbywać z góry naprzód, bez względu na to, czy ktoś się stara o pożyczkę czy nie, a dzieje się to w tym celu, by w ten sposób zapobiedz jakimś wpływom pokątnym. Że jednak to szacowanie bywa przeprowadzone peryodycznie, po upływie pewnych czasokresów, więc też w obrębie tych czasokresów następuje bardzo często jakaś zmiana wartości in plus lub in minus. Jeśli in plus, to z pewnością właściciel nieruchomości, zażąda odpowiedniej zmiany w rejestrze szacunkowym. Jeśli in minus, to jest to już chyba cokolwiek wątpliwe. Ztąd też próżne żale, mimo idealną bezstronną sprawiedliwość, pomijając już, że znawcy oświadczają nieraz niestety i tutaj, świadome, uprzednie, sztuczne podwyższenie wartości. Z. G.

Należytości stemplowe od deklaracji zwalniających z pod prawa zastawu.

Kasy oszczędności często są w położeniu, iż na żądanie dłużników hipotecznych zwalniają z pod prawa zastawu odsprzedane części z realności, które obciąża ich pożyczka hipoteczna.

Co do stempla takich deklaracji odnoszą się reskrypta c. k. Ministerstwa skarbu z 20.4. 1853. L. 1.128., 29.8. 1864., 11.3. 1857. L. 7.874, 4.8. 1893. Dz. p. p. 132. i orzeczenie Trybunału administracyjnego z 9.6. 1903. Wszystkie te reskrypta i orzeczenia tłómaczą § 35 pozycyi taryfy 34, 78 i 101 ustawy stemplowej z 9.2. 1850. i dostarczały tematu czasopismom finansowym do omówienia, tłómaczenia i krytyki.

Nie wchodzę tu w dalsze tłómaczenie wyżej wymienionych reskryptów, pragnę jedynie dopóki zmiana w drodze ustawodawczej nie nastąpi — uchronić kasy oszczędności od nocyi stemplowych i mniemam, że rozporządzenia c. k. Ministerstwa skarbu z 4.8. 1893. ogłoszonego w dzienniku praw państwa pod L. 132. nie można całkiem pominąć, pomimo orzeczenia Trybunału administracyjnego z d. 9.6. 1903.

Ażeby do tego rodzaju deklaracji można użyć stempel tylko na I koronę, wedle poz. taryf. 34. b ustawy należytościowej, a nie wedle skali II. we-

dług wysokości pożyczki, względnie wartości zwolnionego przedmiotu, należy przestrzegać, by w deklaracji samej uwidocznic następujące momenta:

1. że względem odsprzedanej części realności, zawarto już z osobą trzecią interes prawny.

2. że sprzedawca (dłużnik kasy oszczędności) zobowiązał się kontraktem (jak ad 1.) wyjednać zwolnienie od sprzedaży części realności z pod prawa zastawu przysługującego pożyczce kasy oszczędności.

3. po rozdzieleniu odsprzedanej części, — pozostała realność daje dostateczne statutami kasy oszczędności wymagane pupilarne zabezpieczenie całej pierwotnej pożyczki.

Po myśli rezolucji c. k. galicyjskiej krajowej Dyrekcyi skarbu z d. 20.5. 1904. L. 31.101. w następującej formie wydana deklaracja odpowiadałaby wymogom taryfy 34 b, ustawy należytościowej, tj. podlegałaby stemplowi tylko na 1 koronę.

Deklaracja.

Na karcie realności wykazem hipot L.
gminy katastralnej objętej N. N. własnej, zainstalowane jest na rzecz kasy oszczędności N. pod pozycją L. na podstawie skrypty dłużnego z daty prawo zastawu dla sumy z poz.:

Kontraktem kupna z d. sprzedał N. N. z powyższej realności parcele L. w objętości hekt. arów metrów N. N. i zobowiązał się, wystarać się u kasy oszczędności o zwolnienie od sprzedanych parcel z pod prawa zastawu pożyczki koron.

Gdy pomimo wydzielenia rzeczonych parcel, pozostała reszta realności whip. daje zupełne statutami i regulaminem wymagane pupilarne zabezpieczenie dla całej wyżej wymienionej wierzytelności kasy oszczędności w kwocie koron z przynal., przeto Dyrekcyja, imieniem kasy oszczędności N. pozostawiając na dal swą całkowitą pretensję na szczepowej realności, zwalnia rzeczzone wyżej parcele od prawa zastawu dla sumy z przyn. w pozycji L. karty wykazu hipotecznego L. gminy katastralnej N. zainstalowanego i zezwala, aby parcele te w stanie wolnym od rzeczonych prawa zastawu z realności whip. L. gminy katastralnej N. wydzielone zostały.

Dyrekcyja kasy oszczędności dnia

Z praktyki podatkowej.

W myśl §. 94. ustawy z dnia 25. października 1896. D. p. p. Nr. 230. podstawę wymiaru podatku zarobkowego od przedsiębiorstw obowiązanych do publicznego składania rachunków stanowi przychód przedsiębiorstwa w ostatnim roku uzyskany.

Na ustalenie wysokości tego przychodu wpływają postanowienia §. 94. i §. 95. tejże ustawy, które szczegółowo wyjaśniają, jakie kwoty z wyników obrotu roku administracyjnego doliczone być winny do bilansowych nadwyżek, stanowiących właśnie podstawę opodatkowania, z drugiej zaś strony, które z tych nadwyżek nie mają być wciągnięte do podstawy opodatkowania.

Obecnie c. k. starostwo w G. nakazem płatniczym z dnia 17. czerwca 1904. L. 2.547. wymierza-

jąc Towarzystwu oszczędności i kredytu w G. podatek zarobkowy od przedsiębiorstw obowiązanych do publicznego składania rachunków uwzględniło istotnie w całej pełni postanowienie § 9 cyt. ust. (traktujące o doliczaniu kwot uzyskanych wyników obrotu roku administracyjnego), przeoczyło natomiast w zupełności postanowienie § 95. cyt. ust. (traktujące o nie wciąganiu poszczególnych pozycji do podstawy opodatkowania).

I tak wliczono zupełnie bezpodstawnie do podstawy opodatkowania podatek rentowy opłacany przez Towarzystwo od wkładek oszczędności. Wprawdzie §. 94. lit. f. cyt. ust. przepisuje doliczanie podatku zarobkowego od przedsiębiorstw obowiązanych do publicznego składania rachunków przez dane przedsiębiorstwo opłacanego Atoli ten przepis jest przepisem specjalnym i jako taki nie dopuszcza wykładni rozszerzającej, nie może być przeto żadną miarą zastosowany do podatku rentowego.

Podobnie mylnie zastosowano przepis §. 94. lit. e. wedle którego wszelkie dary i datki winny być doliczane do nadwyżek bilansowych i mylnie doliczono do nadwyżek bilansowych datki opłacany przez Towarzystwo na rzecz Kasy chorych, albowiem datki tego rodzaju winny być po myśli §. 95. lit. g. ustawy potrącane z podstawy wymiarowej.

W roku 1897. utworzyło Towarzystwo dobroczynną fundację dla corocznego wyposażenia ubogich dziewcząt. Nierozporządzając atoli potrzebną na ten cel kwotą 6 000. kor., postanowiło co rok na ten cel odkładać po 600. kor. — Fundacyja ta weszła zaraz w pierwszym roku w życie a akt fundacyjny został c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia przedłożony.

Otóż mimo, że wedle postanowienia §. 94. lit. e. ofiary na rzecz zakładów dobroczynnych udzielane przez stowarzyszenia uprzywilejowane, po myśli §. 85. ust. t. i. stowarzyszenia zarobkowe i gospodarcze ograniczające swą działalność na członków, winny być z podstawy wymiaru potrącane, bo choć dary te, w ogólności do nadwyżek bilansowych należy doliczać, to jednak wyjątek od ogólnej reguły jest w tym samym przepisie §. 95. lit. a. podany, a dotyczy właśnie stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, ograniczających swą działalność na członków.

Wedle §. 94 lit. e. i §. 95 lit. i remunerye udzielone funkcyonaryuszom przedsiębiorstwa za ich usługi temuż świadczone, jakoteż renumeracye udzielone członkom naczelnictwa i rady nadzorczej lub funkcyonaryuszom przedsiębiorstwa za usługi przez nich świadczone, powinny być strącone z podstawy opodatkowania I ten przepis, zupełnie wyraźny i stanowczy, władza wymiarowa zupełnie przeoczyła i zamiast owe renumeracye potrącić, doliczyła je do podstawy opodatkowania.

W ten sposób władza wymiarowa obliczyła cały bilansowy zysk stanowiący podstawę opodatkowania na kwotę, niemal w dwojnásób wyższą, wskutek czego też, sama kwota podatkowa wypadła przeszło trzykrotnie wyżej, bo zamiast 158. K. 80 hal. jak przypisano, wynosić winna tylko 43. K. 94. hal.

Wniesiony przeciw powyższemu wymiarowi za pośrednictwem Towarzystwa prawnej ochrony podatników rekurs, winien uzyskać pełne uwzględnienie.

BILANSE

Galicyjskich kas oszczędności

za rok 1903.

8. **Dolina.** Powiatowa kasa oszczędności.

Stan bierny:	Stan czynny:
Wkładki K. 1.118.620 ⁰³	Gotówka K. 29.650 ⁸³
Kaucyje i depozyta > 2.649 ²⁷	Pożyczki hipoteczne " 629.346 ¹⁴
Fundusz strat > 3.800 [—]	" gminne " 50.220 [—]
Odsetki pobrane na r. 1904 > 6.030 ⁶⁸	" skrytowe " 177.795 ⁴²
Rachunki różnych " 1.688 ⁰⁷	Weksle " 113.307 ³²
Fundusz rezerwowy " 69.897 ⁵¹	Zastawy " 1.150 [—]
" emerytalny " 8.789 ⁵⁶	Bank krajowy " 108.635 ⁵⁷
Czysty zysk " 20.259 ⁶⁹	Zaliczki, koszta prawne, druki inwentarz " 10.542 ⁴⁶
	Efakta własne " 30.000 [—]
	Lokacya funduszu rezerwowego " 69.897 ⁵¹
	" " emerytury " 8.789 ⁵⁶
<hr/> K. 1.231.734⁸¹ <hr/>	<hr/> K. 1.231.734⁸¹ <hr/>

9. **Drohobycz.** Miejska kasa oszczędności.

Stan bierny:	Stan czynny:
Wkładki K. 1.309.518 ¹⁴	Gotówka K. 46.181 ⁰⁸
Procenta pobrane na r. 1904 " 2.935 ³²	Pożyczki hipoteczne " 323.823 ⁹⁹
Rezerwa podatkowa " 968 ⁶⁸	Weksle " 332.929 [—]
Czysty zysk za r. 1903 " 19.476 ⁵⁹	Zastawy " 4.700 [—]
	Zaliczki, koszta prawne, druki, inwentarz " 1.217 ³⁹
	Własne efekta " 115.471 [—]
	Procenta zaległe " 8.576 ²⁷
<hr/> K. 1.332.898⁷³ <hr/>	<hr/> K. 1.332.898⁷³ <hr/>

10. **Gorlice.** Powiatowa kasa oszczędności.

Stan bierny:	Stan czynny:
Wkładki K. 858.399 ⁵³	Gotówka K. 28.614 ⁶⁸
Depozyta w gotówce " 2.405 ³³	Pożyczki hipoteczne " 554.432 ⁹⁰
" i kaucyje w efektach " 2.074 ⁰¹	" komunalne " 8.040 ⁵⁹
Należności rządowe " 5.98	Weksle " 231.733 ³⁷
Odsetki pobrane na r. 1904 " 4.489 ¹⁷	Zastawy " 1.655 [—]
Czysty zysk za r. 1903 " 2.392 ³⁶	Kaucyje i depozyta " 2.074 ⁰¹
	Efakta własne " 45.219 ⁴⁰
	Zaliczki, koszta prawne, druki, inwentarz " 696 ⁸⁷
	Odsetki zaległe i kupon bież. " 1.627 ⁷¹
	Pocztowa kasa oszczędności " 418 ⁵⁸
	Asekuracye dłużników hipot. " 53 ²⁷
<hr/> K. 869.766³⁸ <hr/>	<hr/> K. 869.766³⁸ <hr/>

11. **Gródek.** Powiatowa kasa oszczędności. Do Związku nie należy, zamknięcia rachunków za rok 1903 nie otrzymaliśmy.

12. **Horodenka.** Kasa oszczędności. Zamknięcia rachunków nie otrzymaliśmy.